

“El somni americà ha fracassat”

El programa d'intercanvi universitari Erasmus i l'euro són les bases del somni europeu que vostè defensa?

—Hi ha molts punts importants en relació al somni europeu. Els joves del programa Erasmus són la primera generació a Europa que dona importància a la multiculturalitat i que conceben Europa com una terra d'oportunitats. L'euro és un altre punt important de cohesió, i ara mateix és més fort que el dòlar. La raó per la qual el dòlar s'ha devaluat és que l'economia s'ha desenvolupat a partir del crèdit al consum, i aquesta és una manera falsa de desenvolupar l'economia. A més, però, la Unió Europea té altres èxits. Tot imperi, tot regne, tot estat, s'ha basat en la violència per conquerir altres territoris, i la UE és el primer experiment polític en què no s'ha recorregut a aquest sistema, sinó que s'ha constituït a partir d'acords.

—I enmig d'això el somni americà ha esdevingut un malson?

—El somni americà és l'aglutinant social, l'element en què tots els americans es reconeixen, independentment de les circumstàncies de naixement. Hom pot arribar a tenir èxit a la vida perquè és la terra de les oportunitats. I encara que tu no ho aconseguis pots fer els teus fills sí. Aquest sentiment era molt fort als anys cinquanta i seixanta. Però avui aquest somni ha fracassat perquè hi ha molta desigualtat entre els més rics i els més pobres. Els americans ja no creuen en el somni americà.

—I llavors apareix el somni europeu?

—Sí. Els europeus segurament no en són gaire conscients, però aquest som-

ni és radicalment oposat al somni americà.

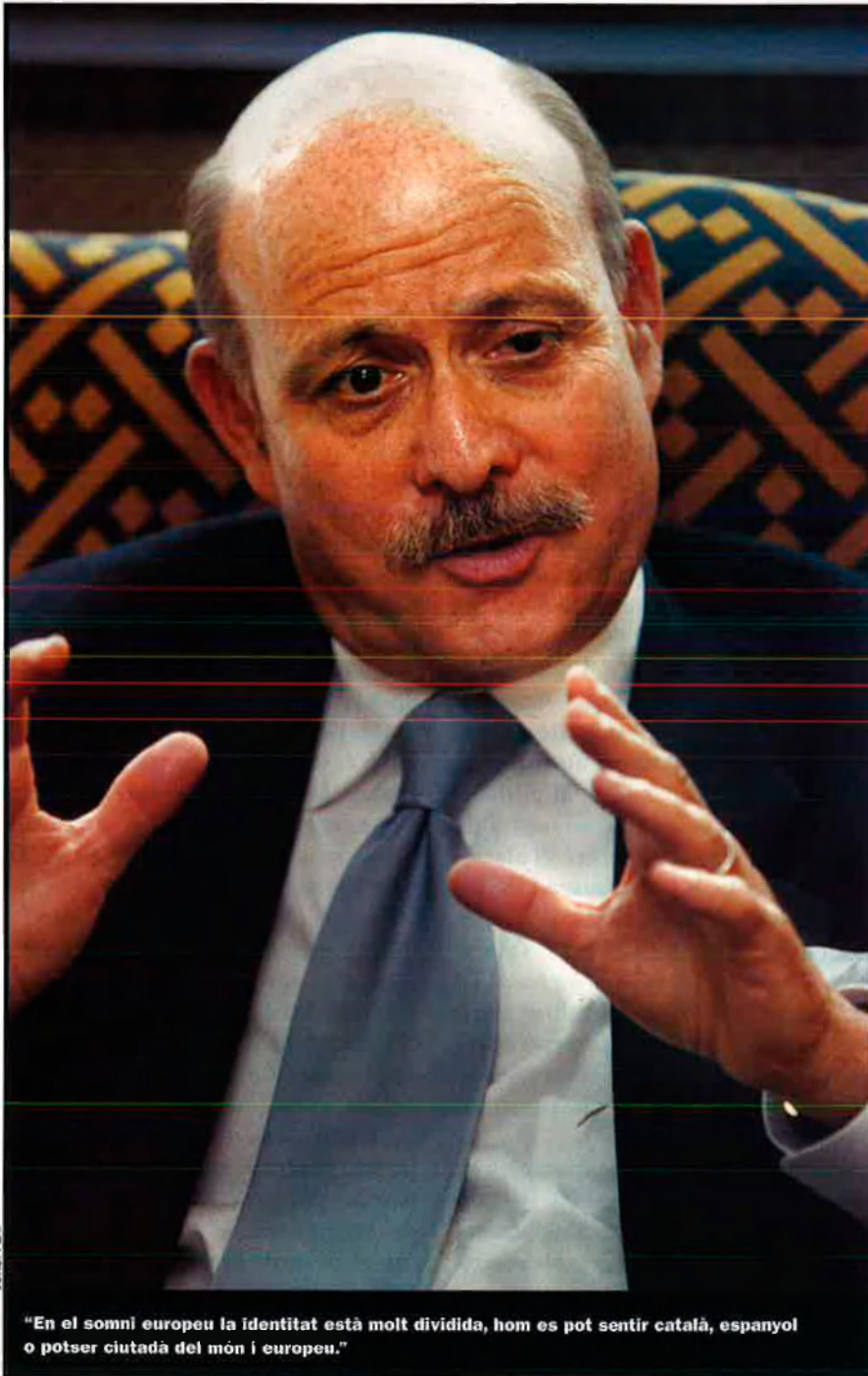
—Per què?

—És un somni més adequat pel món global interconnectat. El somni americà és realment una construcció europea, les idees les vam prendre d'Europa fa dos-cents anys. I avui som el poble més cristià i el més compromès amb el capitalisme de lliure mercat. El motiu perquè això ha funcionat bé als EUA és degut a la base de luteranisme i calvinisme sobre la idea de l'individu. Per tant, si Calví o Adam Smith tornessin se sentirien millor als EUA que no a Europa —al marge del Regne Unit.

—I això a Europa no ha funcionat?

—No, perquè a Europa hi ha una tradició més antiga, que és la de l'Església catòlica, l'aristocràcia i altres tipus d'institucions que han bastit una tradició comunitària diferent, més paternalista, en la qual l'individu no té tanta importància. Pels americans la llibertat significa autonomia, independència i possibilitat d'ascens social. Els pares ensenyen als seus fills a responsabilitzar-se de la seva vida. En canvi, a Europa els pares ensenyen que la llibertat és relació amb la comunitat i compromís amb la societat. El somni americà té més a veure amb l'acumulació de riquesa, perquè això significa independència; en canvi, a Europa té més importància la qualitat de vida. El somni americà també té molt a veure amb el creixement i el desenvolupament, perquè som una terra molt més oberta. No ens importa on llancem les escombraries perquè després ens n'anem a un altre cantó, ja que tenim molt territori. A Europa tot està molt més connectat, no hi ha territoris sen-

L'economista nord-americà Jeremy Rifkin, expert en relacions internacionals i assessor de Romano Prodi, ha destacat pels seus assajos sobre la fi del treball o les possibilitats de l'hidrogen. En la seva darrera obra, 'The European dream' ('El sueño europeo', Paidós), defensa el model de construcció de la UE enfront del somni americà.

JORDI PUJOL

"En el somni europeu la identitat està molt dividida, hom es pot sentir català, espanyol o potser ciutadà del món i europeu."

se conquerir, i per tant hem de cuidar molt més el medi.

—Però el moviment ecologista neix als EUA.

—Sí, però avui és molt més fort a Europa. El somni americà també es basa molt més en l'ètica del treball, treballarem moltes hores, mentre a Europa l'oci i el treball estan més equilibrats. El somni americà es basa en els drets

de propietat; i els drets civils, el dret a vot, el dret a tenir armes, són extensions també de la propietat individual. A Europa es posa més èmfasi en el benestar social i en els drets humans. El somni americà se centra molt més en la religió, som el poble més religiós del món. Això a Europa és bastant diferent. El somni americà és patriòtic, estem disposats a morir pel nostre país.

En el somni europeu la identitat està molt més dividida, hom es pot sentir català, espanyol o potser ciutadà del món i europeu. I, per últim, el somni americà és assimilacionista. Mentre que a Europa la multiculturalitat no és tan clara.

—També hi ha diferències en la qüestió militar.

—En el somni americà això té molta importància, com també en té ia lluita contra el mal, en el sentit bíblic. Els europeus també heu estat un poble realment molt violent, però després de dues guerres mundials i un holocaust, heu conclòs que no podeu continuar matant-vos així, de manera que doneu més importància a la cooperació i a la pau. Als EUA encara està molt arrelada la mentalitat de frontera i lligada a una justícia ràpida i concloent vinculada a l'Antic Testament. El somni europeu és la secularització del missatge de Crist: posar l'altra galta si et peguen, abolir la pena de mort, reduir les diferències entre rics i pobres, etc.

—El somni europeu és més una necessitat que un desig?

—No, és un desig.

—Dic això perquè el 1957 els governs europeus creen una unió econòmica per solucionar un problema polític, i en canvi ara més aviat seria al contrari, crear una unió política per solucionar un problema econòmic, per necessitat d'existir econòmicament.

—Entenc el que vol dir i crec que és una bona manera de dir-ho. Jo hi afegiria un element. Els erasmus són la propera generació i senten Europa com un element important.

Quan vaig escriure el llibre ho vaig fer per a americans i europeus per motius diferents. Pels americans perquè el seu somni no s'adapta al món global; tanmateix el somni europeu sí que s'adapta a aquesta concepció d'un món sense fronteres, interconnectat, en què tots som una mica vulnerables, per exemple als atemptats terroristes, els virus d'ordinador, l'escalfament global del Planeta, etc, davant de tot això no serveix de res aïllar-se, no serveix de res l'individualisme nord-americà.

—I als europeus, què ens volia dir?

—Que estem en un punt crític de la història europea i mundial. Amb la Constitució europea és un moment fonamental per discutir realment què volem que sigui Europa. I no és el moment de mirar als EUA, perquè el somni americà és molt limitat pel món global. Existeix el mite que realment els EUA són una potència econòmica, però en realitat en molts aspectes està en crisi. Els bancs més poderosos estan a Europa i és líder en molts sectors industrials. Si comparem diferents països de la UE amb els estats dels EUA el resultat és que no són més dèbils. Si es compara Alemanya amb un estat dels EUA de les seves dimensions és més forta Alemanya, i el mateix passa amb el Regne Unit, o França amb Texas, Itàlia amb Florida, Espanya amb Illinois. I si parlem d'identitat no és necessari perdre la identitat local per a ser europeus.

—Precisament sobre això a Catalunya hi ha un fort debat pel referèndum de la Constitució europea. En aquest sentit ha estat molt impactant veure com, per exemple, el maltès té un reconeixement oficial, i el català, parlat per molta més gent, no té cap reconeixement. Això confirma que el canvi no és tan gran i que no és cert que els estats perdin pes.

—Realment hi ha molts problemes. Aquest és un procés encara en curs en què no s'ha definit tot.

—Sí, però no sé si recorda el que va dir el general De Gaulle sobre Europa i els estats: que els estats europeus són com ous durs, i no es pot fer una truita amb ous durs.

—Ja. Deixi'm dir-li que a Europa el debat dels darrers cinquanta anys és entre federalistes i intergovernamentalistes. Tot i així, continua havent-hi molts més buròcrates a Barcelona o a Catalunya que a Brussel·les. El que succeeix a Europa és que s'ha creat una tercera força, una xarxa, i el problema és que no existeix un comandament central, i això genera certa frustració. Però aquesta feina en xarxa permet d'alguna manera continuar endavant.

—Hi insisteixo. Amb aquesta Constitució s'ha tornat a veure que qui decideix és el Consell europeu, els governs.

—A Europa qui decideix és una xarxa amb la Comissió, el Consell i el Parlament. Vostè té raó quan diu que els estats-nació encara tenen massa poder, però es comença a equilibrar amb les altres forces. El problema és que molts euroescèptics diuen que és un somni fantàstic, però irrealitzable perquè les economies s'enfonsen i hi ha molts problemes socials com la sanitat, l'educació o les pensions. I aleshores recorren al model americà. Però el model americà té moltes mancances: no existeix el sistema universal de salut d'Europa, l'índex de mortalitat i la pobresa són superiors, i també ho és l'índex de delinqüència i les persones empresonades. Als EUA tot el món viu per sobre de les seves possibilitats, l'índex d'estalvi és molt baix, sobre el 2%, i en canvi a Europa és del 18%. Tampoc el mercat laboral dels EUA està en bones condicions. El procés de pas del treball massiu assalariat al treball amb les noves tecnologies és un procés universal i la pèrdua de llocs de treball és un problema global. Davant d'això Europa necessita una visió global, una xarxa de comunicacions, de transport, d'energia, i l'anglès com a llengua franca. Amb tots aquests elements pot arribar a ser una de les forces econòmiques més importants del món.

—I què fem amb la immigració?

—Als europeus els fa por que entri gent d'altres cultures. Als EUA hi estem més acostumats. Però si Europa decideix tancar les portes, el sistema no funcionarà, perquè vindran igualment. El problema, doncs, és obrir-se de manera intel·ligent, i una manera de fer-ho seria creant una mena de "cos de benvinguda a Europa", amb universitaris que hi dediquessin dos anys. Milions de gent jove que estarien al servei del Govern, i anirien a la frontera, obririen la porta i seria gent jove que impressionaria els joves immigrants, fent-los entrar, ensenyant-los llengües, formació laboral, socialitzant-los, compartint amb ells la vostra música, l'art, la cultura i la història. La generació erasmus de segur que podria fer-ho i els agradaria fer-ho, i en general els joves de classe mitjana.

—Potser a Espanya, Dinamarca o Alemanya hom pot fer això. Tenen les competències per atendre la immigració, però a Catalunya no. Què podem fer? I en això, per molt europeistes que siguem, i ho hem demostrat, Europa no ens hi ajuda. I al final arribem al mateix punt de sempre, la manca d'estat.

—Les regions poden ser un exemple, Catalunya pot ser un exemple de la força d'aquest tipus de plantejaments. Les regions poden pressionar igual com els estats, i per forçar-se les unes a les altres a apujar al màxim nivell aquesta xarxa europea.

—És possible fer realitat aquest somni europeu sense un exèrcit?

—No ho crec. Europa sent que és vulnerable, però considera important construir la pau. I a mi també m'agrada la idea de construir la pau, però per evitar fenòmens com Milosevic necessites una estructura militar, una força de 60.000 soldats, i això costa diners.

—Doncs quasi cap estat de la UE vol incrementar els pressupostos militars.

—Això és degut a un pensament massa estret. Hi hauria d'haver líders polítics que defensessin aquesta Europa i no solament els seus interessos nacionals estrictes. Però avui a Europa no hi ha aquests líders.

—Fent un article sobre Europa i les diferències amb els EUA, un filòsof català, Xavier Rubert de Ventós, m'explicava que quan estudiava a Nord-amèrica amb un amic d'allí parlaven de Ronald Reagan. Rubert de Ventós titllava Reagan, aleshores governador de Califòrnia, de ser una mica feixista, i l'amic li digué que potser tenia raó, però que la història deia que el feixisme sempre sobrevolava els EUA, però que al final acabava aterrant a Europa.

—Això és molt interessant. Als EUA sempre ha existit el risc del feixisme, però el motiu que ha impedit que hi quallés és que hi ha molta immigració, d'origens diversos i, sobretot, de diferents nivells socials. Això és una força major per protegir-se contra el feixisme, i això també podria existir a Europa. Però si tanca les portes, i juga a l'antiterrorisme, no aconseguirà res.

Oriol Cortacans